

Mañana se inaugura en Ermua la muestra 'Markos Gimeno en Karteletrak'

Esta exposición acude a Ermua tras haber estado expuesta medio año en el Euskal Herria Museoa de la Diputación foral

A. LASUEN

ERMUA. La Villa inaugura mañana la exposición titulada 'Markos Gimeno en karteletrak'. La muestra permanecerá en la sala de exposiciones de Lobiano hasta el 29 de este mes. Se podrá visitar los días laborables de 18.00 a 20.00 horas y, el fin de semana, de 12.00 a 14.00 horas.

'Markos Gimeno en Karteletrak' es una exposición comisariada por Joseba Sarrionandia y Esteban Montorio, que reúne 53 carteles creados a partir de los palíndromos escritos por el fallecido artista ermuarra Markos Gimeno.

Amigas, amigos y numerosas artistas vascas y vascos colaboran en esta muestra, ilustrando sus palíndromos como un conmovedor tributo a la amistad y genialidad de Gimeno.

La exposición se compone de más de medio centenar de carteles creados a partir de palíndromos escritos en euskera por Markos Gimeno. Algunos de estos carteles fueron diseñados por el propio Markos pero gracias al trabajo de Joseba Sarrionandia, muchos de sus amigos y amigas y más de una treintena de artistas locales han colaborado en ilustrar estos palíndromos en formato de cartel.

La mayoría son ilustraciones reproducidas en PVC, pero también hay obras originales (co-

llage, acrílicos, relieves, dibujos a tinta) de otros autores. Además, gracias a la colaboración de la ceramista, Esther Astarloa, se podrán ver piezas de cerámica basadas en los palíndromos de Markos.

Por otra parte, la idea de recopilar y dar luz al trabajo de Markos deriva, entre otras acciones, en un libro titulado 'Markos Gimeno en 101 Letra-kartel' que presenta más de un centenar de imágenes glosadas por Joseba Sarrionandia y que se publicó al mismo tiempo que la exposición.

Markos Gimeno Vesga fue un artista versátil y polifacético. Nació el 5 de mayo de 1974 en Ermua. Tenía el don de animar, entretener y hacer pensar en su entorno, y mantuvo una vida enfocada a la creación en muy diversas artes, aunque sufría de bipolaridad y periodos depresivos y, finalmente, se suicidó en Eibar con 44 años el 7 de diciembre de 2018.

El cartel que anuncia la muestra.

La concejala de Cultura ha presentado esta semana la programación. **AYTO.**

Ermua reúne 23 espectáculos en su agenda cultural

Hasta fin de año se podrá disfrutar, en el Antzokia y Lobiano, de funciones infantiles, musicales y teatro de calidad

AINHOA LASUEN

ERMUA. La localidad contará con dos docenas de espectáculos escénicos y musicales de diferente formato, para público diverso, desde este mes hasta fin de año en el Ermua Antzokia y Lobiano.

La programación, que ha dado a conocer esta semana el departamento municipal de Cultura, anuncia representaciones teatrales, conciertos musicales, espectáculos infantiles, monólogos, festivales de bailes o bertsolaris y marionetas, entre otras.

La venta anticipada de entradas comenzará el próximo miércoles, día 11, por los canales habituales: en la web de Kutxabank (online), en su red de cajeros multiservicio y, de forma presencial, en Lobiano, de 9.00 a 21.00 horas, de lunes a viernes.

El escenario del Ermua Antzokia acogerá, entre los meses de septiembre y diciembre, un total de 23 espectáculos de distintas disciplinas y estilos, dirigidos a diferentes públicos.

En el apartado musical destacan las actuaciones contratadas de Mr. Kilombo, Andrés Suárez, Antoñito Molina, Idoia y el Niño de Elche.

En el apartado escénico se distingue la presencia de actores como Victoria Luengo; compañías e intérpretes que ya son habitua-

les en el panorama cultural ermuarra, como el grupo Yllana o Rafael Álvarez 'El Brujo' y grupos teatrales como Artedrama, entre otros.

Victoria Luengo trae este mismo mes a Ermua el montaje 'Prima facie'; el grupo Yllana presentará su espectáculo de humor sin palabras 'Passport', el legendario actor andaluz Rafael Álvarez 'El Brujo' ofrecerá su monólogo basado en el Lazarillo de Tormes y Artedrama representará su espectáculo 'Miñan', en el que participa del actor ermuarra Mikel Kaye. También visitará el municipio el actor ermuarra Andoni Ferreño, y los conocidos intérpretes Jon Apaolaza y Agustín Bravo.

Tampoco faltarán los espectáculos infantiles. Ermua contará, entre otras, con las compañías Teatro Paraíso, con su reconocido 'Kutxartean'; con Mar-Mar Teatro y su montaje 'Arrainak bihotzean', con Borobil Teatro y su reedición de 'Ali Baba', del clásico cuento de 'Las mil y una noches' o el musical de títeres 'Zimurren artean kontu kantari' de la compañía La Enana Naranja.

Se trata una programación diversa y transversal, dirigida a distintos públicos, que apuesta por buscar la calidad de los espectáculos sin olvidar las demandas de la gente. En ella se incluyen nueve espectáculos musicales y 14 escénicos. De ellos, nueve funciones serán en euskera, diez en castellano y otras cuatro sin texto o en otros idiomas.

En cuanto a la procedencia de los artistas, 10 de los espectáculos están protagonizados por compañías o artistas de Euskadi, 12 por artistas nacionales y una por un artista extranjero.

Por último, cabe señalar que en la programación escénica hay una combinación de espectáculos cómicos y dramáticos, mientras que en la programación musical se intercalan diferentes estilos como el pop, el rock, el blues, la canción de autor, el flamenco o la música clásica.

TELÉFONOS DE INTERÉS

URGENCIAS	
SOS DEIAK	112
DYA	943 464 622
HOSPITALES	
Hospital Mendaro	943 032 800
Ambulatorio de Eibar	943 032 500
Ambulatorio de Eibar (Torrekua)	943 032 650
Ambulatorio de Ermua	943 032 630
POLICÍA MUNICIPAL	
Eibar	943 708 424
Ermua	943 176 300
ERTZAINZA	
Eibar	943 531 700
BOMBEROS Toda la provincia	
	112
TRANSPORTES	
Euskotren	944 333 333
Pesa Eibar	900 121 400
Bizkaibus	946 125 555
TAXIS	
Eibar	943 203 071
Ermua	943 171 733
AYUNTAMIENTOS	
Eibar (Centralita)	943 708 400
Eibar (Oficina de información a la Ciudadanía. Pegora)	010
Ermua	943 179 010

* EL CORREO no se hace responsable de cambios de última hora

CARTELERA DE CINE

EIBAR

COLISEO Merkatu Kalea, 2

El conde de Montecristo	20.00
El cuervo	17.00 20.00
Héroes de Central Park (euskera)	17.00
La trampa	17.00 20.00

ERMUA

ERMUA ANTZOKIA Iparragirre s/n

El bus de la vida	19.30
Gru 4. Mi villano favorito	17.00

COMUNICACIONES

AUTOBUSES

EIBAR-SAN SEBASTIÁN

Laborables: 06.10*, 06.40*, 07.10*, 07.40, 08.10, 08.45*, 09.15*, de 10.10 a 21.10 cada hora, 13.15*, 18.10*, 19.10*.	
Sábados: 6.40*, 7.10*, 8.10, 8.45*, 9.15*, de 10.10 a 20.10 cada hora, 13.15*, 15.10*, 16.10*, 18.10*, 19.10*, 20.10*, 21.30.	
Domingos y festivos: 8.10, 10.10*, 12.10, 13.10, 15.10*, 17.10, 18.10, 19.10* y 21.45*.	
*Salida desde Ermua diez minutos antes	

SAN SEBASTIÁN-EIBAR

Laborables: 6.50, 7.20*, 7.50*, de 8.20 a 14.20	
---	--

cada hora, 11.20*, 14.30*, 15.20*, 16.20*, de 18.20* a 22.20* cada hora.	
Sábados: 6.50, 7.20*, 7.50*, de 8.20 a 21.20* cada hora, 11.20*, 14.20*, 16.20*, 17.20*, 18.20*, 19.20* y 22.35*.	
Domingos y festivos: 9.20*, 11.20*, 13.20, 14.20*, 16.20, de 18.20* a 20.20* cada hora, y 22.20*.	
*Llegada a Ermua	

EIBAR-BILBAO (Autopista)

De lunes a viernes: Desde las 6.40 hasta las 20.40 cada hora. Sábados, domingos y festivos: Desde las 7.40 hasta las 21.40 cada hora.	
---	--

BILBAO-EIBAR (Autopista)

Laborables: De 6.40 a 21.40 cada hora.	
Sábados-festivos: 7.40 a 21.40 cada hora.	

EIBAR-VITORIA

Laborables: 6.25, 6.40, 6.55 y de 7.30 a 22.30 cada hora.	
Festivos: De 6.30 a 22.30 cada hora.	

VITORIA-EIBAR

Laborables: 6.15, 7.00, 7.15, 7.45 y de 8.15 a 22.15 cada hora, 22.40 (sólo viernes).	
Festivos: De 6.15 a 22.15 cada hora	

EIBAR-ARRATE

Laborables: No disponible.	
Sábados: 14.00	
Festivos: 9.00, 10.00, 11.00, 13.00 y 18.00.	

ARRATE-EIBAR

Laborables: No disponible.	
Sábados: 14.30	
Festivos: 9.30, 10.30, 11.30, 13.30 y 18.30.	

EIBAR-ELGETA

Laborables: 6.30, 8.30, 11.00, 13.30, 15.30, 16.30, 18.30 y 20.30.	
Festivos: 8.30, 11.30, 13.30, 15.30, 18.30 y 20.30.	

ELGETA-EIBAR

Laborables: 6.50, 8.50, 11.20, 13.50, 15.50, 16.50, 18.50 y 20.50.	
Festivos: 8.50, 11.50, 13.50, 15.50, 18.50 y 20.50.	

EIBAR-HOSPITAL MENDARO

Laborables: 6.10, de 7.05 a 21.45 cada veinte minutos, y 22.15.	
Sábados: De 7.00 a 22.00 cada hora.	
Domingos: 7.20, de 8.00 a 21.00 cada hora, y 22.15.	

HOSPITAL MENDARO-EIBAR

Laborables: 6.15, 6.50, 7.10, 7.20, de 7.50 a 21.10 cada veinte minutos, 22.05, 22.25 y 22.55.	
Sábados y festivos: De 6.45 a 20.45 cada hora, 22.05 y 22.25.	

TRENES

BILBAO-EIBAR

Laborables: 5.55. Diario: (De 6.55 a 20.55 cada hora), 9.34 y 20.34.	
Sábado noche: 23.45, 1.45, 3.45 y 5.45.	

EIBAR-BILBAO

Laborables: 7.09 y 8.09. Diario: (De 9.09 a 22.09 cada hora), 10.36 y 21.36. Noches: 2.06, 4.06, 6.02 y 7.30.	
---	--

ERMUA-BILBAO

Laborables: 7.18 y 8.18. Diario: De 9.18 a 22.18 cada hora.	
---	--

SAN SEBASTIÁN-EIBAR

Laborables: 5.50 y 6.50. Diario: De 7.50 a 20.50 cada hora, 9.20 y 20.20.	
---	--

EIBAR-SAN SEBASTIÁN

Laborables: 6.06 y 7.06. Diario: De 8.06 a 21.06 cada hora, 10.35 y 21.35.	
--	--

FARMACIAS

EIBAR

De 9.00 a 22.00: Sánchez (Julián Etxeberria, 7).	
--	--

ERMUA

De 9.00 a 22.00: Alves Santos (Av. Gipuzkoa, 46).	
---	--

EIBAR-ERMUA

Noche. De 22.00 a 9.00: Lekunberri Alberdi (Isasi, 31. Eibar).	
--	--

UDAGIRO

30 Narrazioa
Goiatz Labandibar

32 Veneziako Zinemaldia
Almodovarren filma garaile

37 Elkarrizketa Jose Torrecilla,
kazetaria eta idazlea

'Miñan'-en hurrengo geltokia: eszenatokiak

Ibrahima Baldek
ahoz eta Amets
Arzallusek letraz
jasotako istorioa
oholtza gainean
erakutsiko du
Artedramak urritik
aurrera. 28-29

Afrikatik Europara, Ozetatik igarota

Amets Arzallusen eta Ibrahima Balderen 'Miñan' liburuaren antzerkirako moldaketa entseatu du Artedrama konpainiak Garaion Sorgingunean, Ozetan. Urriaren 24an estreinatuko dute, Bilbon.

Testua: **EDURNE BEGIRISTAIN**
Argazkiak: **AITOR KARASATORRE / FOKU**

Oholtza gainean zurezko eta tamaina askotariko hainbat kutxa han-hemenka, haien inguruan flotagailu beltzak, koloretako oihalak eta zaku zuriak barreiatutik. Aurrealdean, gidoia eskuetan hartuta, alboz etzanda dago Sambou Diavy aktorea. «Bagoaz!», oihu egin du Ander Lipus antzerki zuzendariak. Hasi da entsegua, eta Ibrahima Balderen ahotsean mintzatuko da Diavy aurrerantzean. *Miñan* liburuko protagonistarenean, alegia. «Tangerren lehen gaua geltoki batean pasatu nuen, banku batean». Aljeria atzean utzi eta Maroko igaro nahian da Balde antzezlaneko une horretan; baina Ujdatik Tangerrera bide luzea da oinez egiteko, eta eskuineko hanka makal izanik, autobusez egin du bidaia. Tangerreko autobus geltokian eman du gaua, eta biharamuneko lehen orduan hurbildu zaio afrikar bat. Mikel Kaye aktorea ari da haren rolean: «E! Hemen zu eta ni bezalakoak basoan bizi dira», esan dio. «Zatoz

nirekin!». Lurretik jaiki da Diavy, eta lagunaren ondoan jarri, harekin batera basora igo zela azaldu bitartean, ramadan garaian: «Non nago?». Kaye: «Bégira, hau Boli Kosta da, eta hori Nigeria...». «Itxaron!», entzun da aretoaren atzealdetik orduan. «Zatoz nirekin basora esaten baduzu, zergatik esan behar duzu gero basora igo zinela? Ez da behar. Kendu egingo dugu, fuera hori!», erabaki du Lipusek. Gidoian egindako aldaketa gustuko duela iradoki du Philippe Ducou koreografoa eta zuzendari laguntzaileak buruarekin. «Ok!».

Ibrahima Balderen eta Amets Arzallusen *Miñan* liburuaren (Susa, 2019) antzerkirako moldaketaren entseguak egiten ari-tu dira Artedrama konpainiakoak Ozetako (Araba) Garaion Sorgingunean, lau egunez. Hilaren 2tik 5era izan dira han, Ander Lipus antzerkigile eta Artedramako kidearen zuzendaritzapean, eta lanari azken ukituak ematen ari-tu dira. Lipus bera aktore ariko da taula gainean, Sambou Diavy, Eihara Fernandez de Larrea eta Mikel Kaye aktoreekin batera. Philippe Ducou koreografoaren laguntza izan dute Garaion.

Miñan lanaren estreinaldia urriaren 24an izango da, Bilbo-ko Arriaga antzokian— 24an, 25ean eta 26an eskainiko dituzte saioak, euskaraz—, baina aurrez egonaldi gehiago egingo dituzte. Ozetaren ondoren, eta Durangon (Bizkaia) jantziekin, argiekin eta musikarekin saio batzuk egin ostean, Luhuson (Lapurdi) hiru asteko egonaldia egingo du lantaldeak— irailaren 30etik urriaren 17ra— eta Manex Fuchs aktore zuzendariarekin batera arituko dira estreinaldiaren aurreko azken entseguak egiten. «Aktore lanetan sakontzeko aukera emango digu Fuchsek», azaldu du Lipusek. Izan ere, interpretazio lanari bere tokia emanik ere, Ozetako egonaldian eszenen antolaketari eta egituraketari erreparatu diete batez ere. Hiru zatitan banatuta dago Arzallusen eta Balderen liburu-a, eta hala taularatuko dute obra Artedramakoek ere. «Lehen eta bigarren zatia gogoratu genituen atzo—astelehena— eta hirugarrena muntatzen ari gara orain, ez baitugu oso argi bukaera nola egin».

Ginea jaioterria atzean utzi, eta anaia gaztearen bila Europarako bidaia hasi zuen Ibrahim Balda-

ren egiazko historiaren ñabar-dura txikienak antzerkira ahalik eta modu fidelenean eramatea ez da lan erraza. Erronka itzela dela onartu du Lipusek: «Liburua antzerkira egokitzea lan handia da; zer gauza kontatu eta zer ez, hor dago koska. Dena ezin baita oholtzara eraman, obrak bost ordu iraungo luke bestela». Ordu eta erdi inguru iraungo du Artedramaren antzezlanak.

Balderen istorioa «zaindu»

Migratzaileek maiz sufritu behar duten odisea gogorra bistaratu zuten Arzallusek eta Baldek liburuan, Balderen beraren bizitza ardatz harturik. Afrikatik Euro-parako bidean, basamortua eta Mediterraneo zeharkatu zituen; *pasatzaile*, Polizia eta bahitzaileekin topo egin, eta denetariko sufrikarioak pairatu zituen: mina, gosea, eta egarria. Emozio horiek denak eszenara eramateko prozesua ere zaila dela nabarmendu du Lipusek, Baldarena ez delako fikziozko istorio bat: «Benetako istorio bat da, eta hori zaindu nahi izan dugu».

Liburuaren antzerkirako egokitzea Timberlake Wertenbakerrek egin zuen 2021ean (*Little*

Brother: an odyssey to Europe), baina, pandemia tarteko, ezin izan zuen Ingalaterran taularatu. Gerora, Lipusek hartu zuen euskarazko bertsioa oholtzaratzeko erronka, eta Wertenbakerrekin elkarlanean moldatu zuen testua.

Ozetan eta Azpeitian (Gipuzkoa) egindako egonaldietan ez, baina aurretik egindako beste entseguetan parte hartu du Wertenbakerrek, eta, beraz, lau esku-tara egin ahal izan dituzte aldaketak: «Eta moldatzen jarraitzen dugu, hamaika bertsio ezberdin egin ditugu. Moztu, kendu, aldatu...», erantsi du Lipusek. Ozetako egonaldian, adibidez, hainbat egokitzen egin dizkio gidoiari Artedramako zuzendariak, eta han bertan jakinarazi dizkio lantaldeari. Wertenbakerrena ez da izan konpainiak obra ontzeko izan duen laguntza bakarra: Arzallus ere bidelagun dute, eta aholkulari ibiltzen da liburuaren moldaketan egiten dituzten egokitzen guztietan.

Lipusentzat berria da liburu bat antzerkira eramateko prozesua. Lehen aldia izateak eman ohi duen bertigoaren gainetik, baina, poza eta gogo nagusi dira konpainiako zuzendariarengan, baita

Ander Lipus, Sambou Diavy, Eihara Fernandez de Larrea eta Mikel Kaye. AITOR KARASATORRE / FOKU

Ander Lipus eta Philippe Ducou gidoiari begira. A.K. / FOKU

Fernandez de Larrea eta Diavy, Ducouren azalpenei adi. A.K. / FOKU

prozesuan topatu dituen zailtasunei aurre egiteko ere. Kontatu du ez zaiola samurra egin, esaterako, Arzallusek eta Baldek liburuan erabilitako «poetikari» eustea, baina gogotsu ari direla: «Ametsek hitzez nola kontatzen duen ikaragarri ederra da, eta gure erronka da hitz horiek ekintzara eramatea». Ekintzak «marrazteko» prozesua bi planotan egiten ari dira Artedramakoak: batetik, Diabyk narratzailearen lana egiten duenean, Balderen istorioa lehen pertsonan kontatzen dio antzokiari; eta, bestetik, eszena baten parte bilakatzen denean,

narratzaile lana utzi eta aktore gisa jarduten du.

Errealitate bat bistartzeko
Hiru hilabete eman ditu Baldek Tangerren, izuturik, Poliziak harapatuko ote duen. Europara heltzeko programa batean sartu nahi du, zodiak batean, baina gutxienez 3.000 euro eskatzen dizkiote. Merkeagoak dira programak Nadorren, eta hango basoetan sei hilabete igaroko ditu. Egun batean, Poliziak basoa inguratuko du, eguneko arroza prestatzen ari diren bitartean, eta denak korrika aterako dira. «Doge-doge!

Polizia, goazen!», oihiu egin du Kayek, berriz ere eszenan murgilduta. Batetik bestera mugitzen hasi dira Diaby, Lipus, Fernandez de Larrea eta Kaye oholtzan. Eszena moztu du Ducouk, eta emozio eta mugimendu gehiago eskatu die aktoreei: «*Always moving, don't stop never*» (Beti mugimenduan, ez gelditu inoiz), esan die. Ducouk behin baino gehiagotan eten ditu entseguak aktoreei argibideak emateko eta haien interpretazioak zuzentzeko. Lipusek ere bai.

Fernandez de Larrea marmita batean kozinatzen ari den neska marokoarraren lanak egiten aritu

da, eta «biziago» mugitzeko edo marmita beste toki batean jartzeko iradoki diote Ducouk eta Lipusek. Aktore lanak egiten dituen lehen aldia du, eta umiltasunez onartzen ditu bere lanari egiten dizkioten zuzenketak. «Ikasketa prozesu bat da niretzat, esperientzia berri bat», aitortu du. Obraren amaren rola egiten du, eta beste txiki asko ere bai. Eskolan irakurri zuen *Miñan* liburua, eta «barru-barruan iltzatuta» geratu zitzaion Balderen istorioa; orain, esperientzia latz hori taula gainera eramanez ahal izateagatik «zortekoa» dela dio.

Liburuan kontatzen diren gertakizunak ez zaizkie arrotzak hiru aktore gazteei. Kayek maiz entzun izan ditu etxean gisako esperientziak, hori bizi izan baitute familiaren inguruko lagun askok: «Ibrahimaren istorioa ezagutzen nuen, berea eta bera bezalako beste hamaikarena ere bai». Uste du Afrikatik Europara bidea egiten duten migranteen bizipen latzak azaleratzeko modua emango duela antzezlanak, eta alde horretatik «aukera» gisa ikusten du.

Diabyk, berriz, ez zuen liburua ezagutzen, baina aise identifikatu zen kontakizunarekin, haren aitak antzeko bizipenak izan zituelako. Hortaz, gustura ari da antzezlan egiten eta protagonistaren azalean jartzen, nahiz eta aitortu duen aktore gisa horixe bera egiten ari zaiola zailen. «Baldek bizi izan zuen errealitatea gorpuztea da nekezena, haren bizitza nire azalean jartzea». Liburua oholtza gaineko hizkuntzara eramateko prozesuaz mintzatu da Kaye: «Gure lanak ekintzara lotuak daude, oso txikiak dira, eta asko daude, eta asmatu behar dugu kontatzeko dugun hori ekintza guztietara bideratzen».

Basoan dela, programak saltzera joan den Bahry pasatzailea da orain Lipus. Bi marokoarrekin igo da basora, eta Balderengana hurbildu da: «Ez daukat programarik zuzentzat, baina badaukatu beste zerbaite». «A bon, zer?»,

«Ametsek hitzez nola kontatzen duen ikaragarri ederra da; hitz horiek ekintzara eramanez nahi ditugu»

ANDER LIPUS

Artedramako zuzendaria eta aktorea

«Gure lanak ekintzara lotuak daude; asmatu behar dugu kontatzeko dugun hori ekintza guztietara bideratzen»

MIKEL KAYE

Aktorea

«Ibrahima Baldek bizi izan zuen errealitatea gorpuztea da nekezena, haren bizitza nire azalean jartzea»

SAMBOU DIABY

Aktorea

erantzun dio Diabyk. «Nahi baduzu nire etxera etor zaitezke, hurrengo programa prestatu arte», Lipusek. Hortxe eten du entsegua Artedramako zuzendariak: «Bada, hemen utziko dugu. Hau da marka! Ia goiz batean muntatu dugu hirugarren zatia!», oihiu egin du pozarren. Algaraka hasi dira gainerakoak.

Bazkaltzeko ordua du lantaldeak, arratsaldeko entseguari ekin aurretik. Lan txukuna egiten ari diren sentipena du Lipusek, eta nahiko gustura dago: «Askokostata, baina ari gara amaiera ikusten». ●

GEROA HEMEN ikastaroa: Etorkizuneko klasikoak

Irakaslea: Maite López Las Heras • Egunak: Irailaren 14, 21 eta 28a • Ordua: 10:00etatik 13:00etara

Izen emateko azkeneko eguna: irailak 11, mezu bat bidali helbide honetara: komunika@idazleak.eus

Lekua: Bilboko Kuna espazioan

Urazurrutia kalea, 3 - 48003 Bilbo

Babeslea:

